

GENERAL DE GAULLE JE DOBIL BITKO

Ves svet govori iznova o Franciji in Alžiriji

Grozila sta meščanska vojna in fašistična diktatura - Zavezniki in prijatelji in ne podložniki

Odkar je Charles De Gaulle prevzel v državi oblast, je minulo 20 mesecev. Na krnilo je prišel pod pritiskom vojske in ljudskih množic, ki so bile do grla site svojega demokratičnega parlamenta, menjajočega vsakih par mesecev vlado ter nesposobnega, da reši žgoče vprašanje uporne Alžirije.

Razmere v Franciji so bile tedaj tako razrvane, da je državi pretil nasilen prevrat, ki bi bil odpravil demokracijo ter proglasil v Franciji diktaturo več ali manj fašistične prirode. In ko je De Gaulle postal dejanski gospodar v deželi, so mnogi to z veseljem pričakovali, drugi se pa tega bali. Kaj je De Gaulle v resnici pravzaprav hotel, ljudje niso natančno vedeli. Eni so gledali v njem skritega fašista, drugi nasprotno moža, ki je edini zmožen rešiti Francijo fašizma in rešiti obenem alžirsko vprašanje.

ZAKAJ UPOR PROTI DE GAULLU?

Zgodilo pa se je, da so se po 20 mesecih javno uprli predsedniku republike ravno tisti krogi, ki so se najvnetejše borili, da pride na oblast: večina Francozov v Alžiriji in številni ondotni poveljniki vojske.

Povod za vstajo je dal general padalec in nekdanji De Gaullov prijatelj Massu s svojo brezobzirno kritiko De Gaullove politike v nemškem listu Süddeutsche Zeitung. Massu je trdil, da je ravnanje predsednika republike za državo pogubno, ker bo konec koncev imelo za posledico, da pride Francija ob dragoceno in velevažno Alžirijo in s tem, razume se, ob neizmerna bogastva v Sahari.

Zakaj? Zato, ker je De Gaulle 16. septembra 1959 priznal pred vsem svetom arabskemu prebivalstvu Alžirije pravico, da z ljudskim glasovanjem sklepa o svoji bodočnosti: odloči se lahko za enostavno priključitev Franciji, za državno samostojnost v okviru Francoske skupnosti ali za **popoln odcep od Francije**. Ker živi v Alžiriji nad 9 milijonov Arabcev in Berberov in nekaj manj ko 1 milijon Francozov, bodo pri ljudskem glasovanju imeli odločilno besedo Arabci, ki so danes močno sperti s Francozi. Za vsakogar je jasno, da se bodo odcepili od Francije.

BARIKADE V GLAVNEM MESTU

Obsodba De Gaullove politike, ki jo je izrekel Massu, je imela težke posledice. V glavnem mestu Alžiru so 24. januarja izbruhnile ulične demonstracije, katere sta organizirala desničarski državni poslanec Lagailarde in alžirski kavarnar Ortiz. De-

monstracije, pri katerih so padali vzkliki: »Živel Massu!« — »Smrt De Gaullu!« so se v nekaj dneh spremenile v resne nemire.

Proglasena je bila splošna stavka, trgovci so zaprli trgovine, dijaki so zapustili šole, mladina je ruvala iz cestnega tlaka kamene, da zgradi z njimi barikade, za katerimi se je zbralo do 20 tisoč ljudi, med njimi številne oborožene skupine. Pri tem je bilo ubitih 27 oseb in nad sto ranjenih.

Da bi se krvolitje ne razširilo, so v Alžiru poveljujoči generali prepovedali streljati na vstajnike ter se zadovoljili s tem, da so dali obkoliti barikade.

NEZANESLJIVO VOJAŠTVO

Najhujše je pa bilo, da sta zastopnik pariške vlade v Alžiru Delouvrier in poveljujoči general Challe izjavila, da sta »**zvesta De Gaullu, a da ne nameravata streljati na francoske upornike**«. Istega mnenja so bili številni drugi častniki. Taka izjava je v resnici pomenila, da se lahko vsakdo nekaznovano punta vladi in državi, ker ga vojska ne bo zgrabila s silo. Če bi De Gaulle ukazal, naj vojaštvo uporabi proti vstajnikom orožje, bi ga »zvesti« Challe in tovariši **ne ubogali**.

Nobeno čudo ni zatorej, da se je vojaštvo začelo na barikadah bratiti z uporniki ter se je vidno krhala disciplina v armadi, katere vrhovni poveljnik je bil po zakonu sam general De Gaulle. Tudi mednarodna javnost je bila radovedna, kaj bo državni poglavar zdaj ukrenil. Radovedna zlasti zatagadelj, ker so De Gaullovo politiko obsojali obenem razni generali v Franciji sami, med njimi na primer tudi slavni maršal Juin.

Brezpogojna kapitulacija

Zatem je bil ustavljen vsak dotok električne struje in vode v taborišče, tako da so nacionalistični uporniki ostali v temi in brez pijače. Vse to je imelo za posledico, da so se začele vrste vstajnikov silno krčiti in zapuščali so čedalje bolj okope, odhajajoč orožje oblegovalcem. Končno sta tudi voditelja Lagailarde in Ortiz uvidela, da je vstaja propadla.

Ortiz je zbežal neznanokam, Lagailarde se je pa na čelu svojih 500 mož predal redni vojski. Njegove ljudi so takoj poslali v boj proti arabskim narodnoosvobodilnim edincam, Lagailarda pa stlačili v letalo, prepeljali v Francijo in še isti dan vtaknili v ječo ter obdolžili zločina zoper »varnost države«. Aretirali so ravno tako še dva

De Gaulle je najprej imel pretekli petek govor na televiziji, katerega so vsi Francozi do zadnjega vojaka lahko poslušali. Izjavil je, da se niti za las ne bo umaknil od svoje politike samoodločbe za Alžirce, ki jo je proglasil 16. septembra lanskega leta. Kdor trdi, da hoče De Gaulle z njo žrtvovati Francoze v Alžiriji, je lažnik in obrekovalec.

PREDSEDNIKOVA UDARNOST IN SPRETNOST

Najvažnejši del govora je pa bil tisti, kjer je De Gaulle poudaril, da je on vrhovni poveljnik oboroženih sil v državi in da se mora zato vojska brezpogojno podvreči njegovim ukazom. Sicer bo prisiljen seči po skrajnih ukrepih zoper neposlušneže. On se ne bo pod nobenim pogojem uklonil in odrekel svojim zakonitim pravicam.

Te izjave je De Gaulle podčrtal s srditimi udarci pesti po televiziji. Poslušalci so imeli vtis, da mož ne pozna šale. Saj se je bila razširila vest, da je celb pripravljen pretrgati vse vezi med Francijo in Alžirijo, tako da bi prekomorska dežela ostala brez dovoza živeža in orožja.

Obenem je premestil generala Challa in Delouvriera iz Alžira v neki bližnji kraj, da bi ne bila več pod vplivom upornih nacionalistov. Istočasno je zamenjal več ne popolnoma zanesljivih poveljnikov s takimi, ki so mu brezpogojno zvesti in vdani. Ukazal je, da na vstajnike, zbrane v taborišču onkraj barikad, ni treba streljati, pač pa se taborišče mora obkoliti z vojaštvom iz Tujske legije, sestavljene iz nefrancozov, ter prepovedati sleherni stik taborišča z zunanjim svetom.

druga poslanca, ki sta v Alžiriji pomagala vstajnikom.

Policija je obenem naredila številne hišne preiskave v desničarskih, na pol fašističnih društvih in družinah zlasti v severni Franciji ter pozaprila več desetih oseb, osumljenih sodelovanja z Lagailardom. Da se bodo morali vsi krivci zagovarjati pred sodiščem, je več kot gotovo.

IZREDNA POOBLASTILA

De Gaulle je dal vrh tega odobriti od parlamenta poseben zakon, ki daje vladi za dobo 14 mesecev pooblastilo, da naredi na svojo roko red ne le v Alžiriji, marveč tudi v sami Franciji. Zmaga predsednika republike je torej popolna.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Zborovanja v Kremlju

Nikita Hruščev je povabil v Moskvo na posvetovanja zaveznike Sovjetske zveze, ki so združeni v tako imenovani Varšavski pogodbi. Prisotni so ministrski predsedniki in glavni tajniki komunističnih strank iz dotičnih dežel. Kot opazovalci so prišli v Moskvo tudi odposlanci Zunanje Mongolije in Severne Koreje, medtem ko je Kitajska odsotna. Radio Peking zborovanja niti omenja ni.

Predmet posvetovanj je uradno le poljedelska politika, ki naj jo vodijo zavezniške države, a dejansko morajo biti na dnevnem redu še druga, važnejša vprašanja, kakaj v Moskvo niso prišli najvišji predstavniki komunističnih dežel samo zato, da govore o kmetijstvu.

Razpravljali so prav gotovo o bližajočem se vrhunskem sestanku štirih velesil, o razoroževanju, mednarodnem pomirjenju in tako dalje. Hruščev želi verjetno imeti odobrenje in oporo svojih zaveznikov za politiko, ki jo bo vodil z zapadnjaki.

Kitajska in Rusija

To se mu mora zdeti važno zlasti zaradi tega, ker je Kitajska, kot ves svet lahko vidi, nasprotna politiki Hruščeva. Mao-Ce-Tung ni posebno navdušen, da je Hruščev obiskal Ameriko in da bo Eisenhower prišel v Rusijo. Zlasti navzkriž mu je šlo, da je Hruščev javno hvalil voditelje Amerike, češ da odkritosrčno žele mir.

Istočasno je namreč kitajsko časopisje objavljalo članke, v katerih je opominjalo bralce, naj ne zaupajo miroljubnim izjavam ameriške vlade, kajti poglobitni sovražnik delovnega ljudstva je še zmerom kapitalizem, proti kateremu je nujno potrebno se ostro in do kraja boriti.

Nasprotje med Rusijo in Kitajsko se očituje tudi v zadevi Indije. Ko so Kitajci vdr-

li z vojaškimi edinicami čez meje Indije, boljševiki niso odobraval politike svojih komunističnih tovarišev, kot je bila doslej navada, temveč so skoro očitno podprli Nehruja. Hruščev je voditelje obeh držav samo pozval, naj spor rešijo v miroljubnih pogajanjih.

To so razlogi, zavoljo katerih tuji opazovalci menijo, da je Hruščev sklical zborovanja v Kremelj tudi zato, da Mao-Tse-Tunga osami ter stvari zoper njega enotno fronto v samem komunističnem svetu.

— • —

Vlada se je okrepila

Segni, ki je na zadnjem občnem zboru Kršč. demokracije v Florenci odnesel zmago nad Fanfanijem, se je še bolj učvrstil, ko so demokrščanski poslanci izbirali svoje vodstvo v parlamentu. Segnijeva struja je dobila 12 predstavnikov, Scelbova 4, Fanfanijeva 2, delavski sindikati imajo pa v vodstvu le enega zastopnika. — Fanfanijev vpliv na običajne člane stranke je torej neprimerno večji kot na poslance.

Gronchi v Moskvi

Predsednik republike Gronchi odpotuje jutri s spremstvom, v katerem sta tudi žena in sin, na obisk v Moskvo. To se godi kljub ogorčeni izjavi kardinala Ottaviani, ki jo je bil izrekel v svoji pridigi: »Ne boje se več stiskati roko tlačiteljem, med seboj celò tekmujejo, kdo bo prihitel prvi, da jo stisne. In to so ljudje, ki se priznavajo za kristjane.« Ta kardinalov napad na Eisenhowerja, De Gaulla, Macmillana in Gronchija je bil, kot vidimo, udarec v prazno.

Ves svet govori iznova o Franciji in Alžiriji

(Nadaljevanje s 1. strani)

K uspehu mu je v odločilni meri pomagalo, da je v borbi proti vstajnikom imel na svoji strani ravno tako ogromno večino lastnega naroda kot inozemstvo. Njegov nastop so javno pohvalili Nikita Hruščev, vodilni politiki v Ameriki in Veliki Britaniji, skratka ves zapad. V enem samem dnevu je prejel nič manj ko 300 tisoč bodrilnih brzojav in pisem iz notranjosti Francije in pariški kardinal Feltin ter več drugih škofov so pozvali vernike k molitvam, da se spor ugodno zaključi za domovino.

Vsi delavski sindikati, od krščanskih do komunističnih, so v oporo De Gaullu proglasili enournno stavko in svojo naklonjenost so izrazile državnemu poglavarju domala vse opozicionalne stranke. Zgodilo se je, da je celò general Massu, ki je s svojimi izjavami povzročil vstajo, kar naenkrat javno odobril De Gaullovo ravnanje.

TEŽKO IZVRŠLJIVA NALOGA

Ti dogodki so močno vplivali, da so se vojaški poveljniki v Alžiriji pokorili De Gaullu, s čimer je bila preprečena meščanska vojna. Da je De Gaulle rešil Francijo velike nesreče, je izven vsakega dvoma.

Ce bi bila vstaja uspeša, bi bili prišli na oblast možje, odločeni ohraniti za vsako

ceno nad mohamedanskim prebivalstvom Alžirije staro kolonialno gospostvo, ki danes po vsem svetu naglo in očitno propada. S tem bi Francija prišla v neizbežen spor tudi z voditelji Amerike in Velike Britanije, kateri se ne marajo in ne morejo zaradi Francozov zasovražiti arabskemu svetu in vsem prebujajočim se narodom Afrike in Azije. V krizo bi prišla Atlantska skupnost in edinstvo med zapadnjaki bi šla na kose.

De Gaulle se hoče temu izogniti in se želi tudi zavoljo tega sporazumeti z narodnim arabskim gibanjem v Alžiriji. To pa je dosegljivo samo pod pogojem, da prizna Arabcem popolno enakopravnost s Francozi. Z njimi mora ravnati kot z zavezniki in prijatelji in ne kot s podložniki. Naravna bogastva dežele morajo priti ravno tako v korist Francozov kot Arabcev. Plodna zemlja, ki so si jo prilastili skoro popolnoma Francozi, je treba vrniti domačinom.

Edino če bo De Gaulle tako ravnal z Arabci, se bodo ti pri ljudskem glasovanju lahko izrekli za to, da ostanejo v Francoski skupnosti, sicer se bodo od Francije povsem odcepili in ustanovili lastno neodvisno državo. Naloga De Gaulla je silno težka in se zdi skoro neizvršljiva.

RADIO TRST A

Nedelja, 7. februarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika 7 dni v Trstu; 15.20 Slovenska zborovska glasba; 16.00 Dvorak: Slovanski plesi; 17.00 Nora, drama v treh dejanjih; (Henrik Ibsen - Andrej Hieng). Igrajo člani RO; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — »Sodobni brazilski pesniki« (Franc Jeza); 21.25 Jugoslovanske in ruske pesmi; 22.00 Nedelja v športu.

Ponedeljek, 8. februarja, ob: 18.00 Oddaja za najmlajše — Male dame. (Luiza May Aclott - Nives Cechet - Franc Gašperlin). Igrajo člani RO; 20.00 Športna tribuna; 20.30 Richard Strauss: Kavalir z rožo, opera v treh dejanjih. Približno ob 21.50: Mala literarna oddaja.

Torek, 9. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza — Janko Košir: Osnove sodobnega kmetijstva — »Pomen humusa in živih bitij v zemlji«; 18.10 Šotakovič: Simfonija št. 10 v e-molu, op. 93; 19.00 Sola in vzgoja — Stanko Gogala: »Zgled staršev« in »Vzgojna posvetovalnica«.

Sreda, 10. februarja, ob: 18.00 Z začarani police — Marija Polak: »Mož z velikim srcem«; 18.35 Slovenski folklorni ansambli; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 21.00 Spletke v gorah, veseligr v treh dejanjih. (Emilio Caglieri - Janko Jež). Igrajo člani RO.

Četrtek, 11. februarja, ob: 18.00 Radijska univerza: Franc Orožen: Zivljenje Asircev in Babiloncev: »Poljedelstvo in živinoreja«; 18.35 Koroške narodne pesmi; Sirimo obzorja — Miran Pavlin: Sprehodi po tržaških muzejih — »Galerija moderne umetnosti Revoltella«; 21.00 Obletnica tedna — Josip Tavčar: »75-letnica rojstva Sinclairja Lewisa«. Približno ob 21.50: Iz sodobne književnosti — »Smiljan Rozman in njegov roman Obala« (Martin Jevnikar).

Petek, 12. februarja, ob: 18.00 Lovski spomini Ivana Rudolfa: »Nazaj k naravi«; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Glavko Turk: »Šum, zlo naše dobe«; 22.15 Koncert baritonista Andreja Štruklja; na sporedu so samospevi Benjamina Britena.

Sobota, 13. februarja, ob: 15.00 Koncert operne glasbe, ki ga vodi Alfredo Simonetto, s sodelovanjem sopranistke Aurore Linture in basista Rafaela Ariè — sodeluje orkester Italijanske Radiotelevizije iz Milana; 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — »Vice«, XIII. spev — pripravil: Boris Tomažič, prevod: Alojzij Gradnik; 16.40 Hrvaške narodne pesmi; 18.00 Radijska univerza — Miran Pavlin: Kemija razkriva zlorabe živila — »Goljufije z olivnim oljem«; 18.35 Ruski narodni plesi; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.40 Zbor France Prešeren; 21.00 Vrnitev Simona Radiča, radijska igra. (Aleksander Marodič). Igrajo člani RO; 22.40 Pojeta Majda Sepe in Jelka Cvetežar z orkestrom Franca Russa.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 7. februarja, **nedelja**: Rihard, Ksenija
- 8. februarja, **ponedeljek**: Janez, Vanek
- 9. februarja, **torek**: Apolonija, Polona
- 10. februarja, **sreda**: Dušan, Dušanka
- 11. februarja, **četrtek**: Lurška Mati božja
- 12. februarja, **petek**: Damijan
- 13. februarja, **sobota**: Katarina

— • —

DUHOVNIKI IN AVTOMOBILI

Pred dnevi je bila zaključena sinoda, ki jo je Janez XXIII. sklical za rimsko škofijo. Na njej so bili sprejeti tudi nekateri sklepi, nanašajoči se na zasebno življenje duhovnikov, redovnikov in redovnic. Tem osebam je na primer prepovedano obiskovati brez nujne potrebe javne lokale ali prisostvovati shodom in prireditvam. Avtomobile smejo imeti in jih voziti le s pismenim dovoljenjem predstojnikov in v izključno dušnopastirske namene. Priporoča se jim, naj radio in televizijo tudi v lastnih stanovanjih le zmerno poslušajo.

Pismo poslanca Saragata

Voditelj italijanskih socialnih demokratov Saragat je naslovil na predsednika komunističnega občnega zbora, zasedujočega pravkar v Rimu, pismo, ki je izzvalo veliko pozornost v Italiji in inozemstvu.

V njem trdi, da je na Ogrskem v preteklem mesecu decembru bilo obešenih 150 mladeničev, ker so se udeležili ljudske vstaje v Budimpešti leta 1956. Tedaj so imeli vsi manj ko 16 let in zastran tega je bilo po zakonu prepovedano jih obsoditi na smrt. Ogrska vlada jih je pa držala toliko časa v ječi, dokler niso dosegli 18 let starosti ter šele zatem odredila zoper nje sodno obravnavo. Ravno tako je bilo zadnje mesece obešenih 50 odraslih oseb, ker so sodelovale pri uporih iz l. 1956.

Saragat naglašja, da ima za resničnost svojih trditev popolnoma zanesljive dokaze, ki jih je pripravil, če je potrebno, vsak čas predložiti.

Poziv na italijanske komuniste

»Srečen bi bil«, zaključuje Saragat, »če bi mi vi mogli dokazati, da je vest o teh umorih neutemeljena. Če je pa, kot menimo, vest resnična, ne dvomimo, da boste vi tolmačili čustva, ki prešinjajo sleherni človeško bitje, na ta način, da predložite občnemu zboru italijanske komunistične

stranke v odobritev svečan protest proti pokolu 150 fantov, ki ga je izvršila ogrska vlada«.

Saragatov poziv je vsekakor za komuniste zelo kočljiva in neprijetna stvar, ker prisostvujejo njihovem občnemu zboru tudi predstavniki madžarskih komunistov in zelo vpliven odposlanec sovjetskih boljševikov. Če bi Italijani sprejeli protestno resolucijo, bi se hudo zamerili gostom in obema vladama, ki ju ti predstavljajo; če pa protest odklonijo, porečejo njihovi politični nasprotniki, da molče branijo ali trpe najhujša nasilja in hudodelstva v deželah, kjer so komunisti na oblasti. Kaj se obeta ljudstvu, ako zavladajo komunisti tudi v Italiji?

Radovedni smo, kako se bo izvele To gliatti iz zadrege.

Naročnike, ki niso še poravnali naročnine, opozarjamo, naj to store čimprej. Poravnajo jo lahko ali na upravi lista ali po poštni položnici, ki jo dobe na vsakem poštnem uradu.

Uprava

KOMUNISTI V ITALIJI

Komunisti v republiki so sklicali svoj občni zbor, kateremu je prisostvoval tudi vodilni član boljševiške stranke Mihael Sulso. Pred začetkom zborovanja je poslanec Longo razdelil časnikarjem, da ima Italija organiziranih 1 milijon 780 tisoč komunistov. Vstaja na Ogrskem l. 1956 je imela za posledico, da je število vpisanih članov padlo v Italiji za okrog 400 tisoč.

Stranka je kljub temu še zelo močna in delavna, saj je v minulem letu sklicala 40.000 pokrajinskih zborovanj. Obenem se je potrudila, da pomladi celična vodstva.

En kričač manj

Ves prejšnji teden se italijanska javnost ni zanimala za zgodovinska dogajanja, na primer v Alžiru, pač pa je večer za večerom strmela v sprejemnike in čakala, kateri izmed kričačev- pevcev bo na 10. festivalu popevk v San Remu potrjen za prvega. Pri tem pa ni šlo za umetniško vrednotenje, zakaj poslušalci in razsodniki se morajo ukloniti nepisnemu zakonu, da uganejo, kateri kandidat je bolj v modi.

To moraš uganiti, ne pa izražati mnenja po dolejš veljavnih umetniških pravilih.

Tako so tudi v soboto zvečer ugibali v San Remu. Občinstvo, med katerim ni bilo niti enega glasbenika ali znanega umetnika pevca, je pričakovalo, da bo tudi letos zmagal tisti Modugno, čigar »Dežuje, dežuje« štopota že iz vsake gramofonske plošče. Tudi ta umetnjakar-milijonar je sam upal, da bo z novo kričavo popevko Libero vsilil mrtvim srcem glasbeni okus za leto 1960. Modugno jo je pel nekam histerično, z močno razmršenimi lasmi in z na široko razprtimi rokami. Lepega glasu že tako ni dosti potreba.

Poslušalci pa niso bili več tako navdušeni kot lani. Sprejeli so jo na drugo mesto s 84 glasovi.

Za Modugno je nastopil nov zvezdnik Rascel, ki smo ga v televiziji že videli kot dobrega pajaca ali glumača (Rascel City). V svoji novi vlogi ni prav kričal, ampak skoraj zapel popevko Romantica. Nekoliko naslov in nekoliko bolj umerjeno, zdolgočaseno predvajanje je našlo dopadenje pri poslušalcih. Razsodišče je priredilo Rascelovi popevki prvo mesto izmed desetih.

BOGATA AMERIKA

Eisenhower je poslal kongresu (senatu in poslanski zbornici) v odobritev proračun za letošnje leto. Stroški izkazujejo 79.800 milijonov, dohodki pa 84.000 dolarjev. Kot prebitek bo ostala ogromna vsota 4.200 milijonov dolarjev. Od te vsote bo Amerika dala tri milijone in pol dolarjev za pomoč tujim državam.

OGREVANJE CEST

Prihodnje leto bo Francija, kot beremo, grela pozimi svoje avtomobilske ceste, da prepreči nesreče, katere povzroča poledica. Na nevarnih mestih, kot so križišča in ovinki, bodo vložili v cestišče velike plošče iz cementa, prežete z električno strujo, ki se bodo, ko pade toplomer na 3 stopinje pod ničlo, same od sebe segrele. Istočasno bodo namestili posebne priprave, javljajoče v daljavo, kadar se na cestah kje stvori led.

Davčni vijak

Ko v začetku leta pripravljate davčne napovedi, ne sikajte kletvic, ampak se potolažite, da je davčni vijak že odnekaj škripal. Kaj vse so v zgodovini obdavčevali, si komaj utegnete misliti. Tako je rimski cesar Septimij Severus naročil upravitelju Sirije Nigru, naj za vso pokrajino razpiše davek na — zrak, češ da bodo tako prav gotovo vsi prebivalci obdavčeni.

Za časa druge punske vojne se je pa cenzor Livij Solinator domislil, da je uvedel posebno pristojbino na — sonce. Prebivalci so jo plačevali le ob lepem vremenu, medtem ko je davek na zrak pritiskal ljudi skozi celo leto.

Duhovit predlog je staval francoski duhovnik Coyer v svoji knjigi Bagatelles morales. On pravi, da davke ne bi smeli nalagati na premoženje, ampak na napake državljanov, tako na obrekovanje. Ženske naj bi imele dnevno po 20 natolcevanj davka prostih, češ da bi tudi s tem popustom dovolj plačevale državi.

Republika Siena je postavila v stolnico železno »Skrinjico vesti«, v katero je vsak meščan, ki je kaj ukradel, spustil skrivaj znesek enake vrednosti, da si olajša vest. Vsak mesec se je napolnila, da so jo morali izprazniti.

Car Peter Veliki

Ta se je spravljal na ruske plemenitaše boljše, ki so se zelo ponašali s svojimi lepimi bradami, a so zato morali plačevati precejšen davek. Kot potrdilo so prejimali bakren obesek. Če so carjevi biriči zalotili boljše brez obeska, so mu kar na ulici odstrigli brado.

Bolj moderni so postali pred prvo svetovno vojno v Ameriki, kjer so uvedli davek na samce. Oproščen je bil le tisti, ki je po 28. letu starosti dokazal, da je trikrat prosil kako dekle za roko, pa so ga vse tri odbile. Da bi ne plačali davka, so si nekateri vse mogoče zvijače izmislili.

Tako je neki čevljar vprašal najprej za roko hčer svojega bogatega hišnega gospodarja, ki mu je nato odpovedal stanovanje, da bi hčer ne bila nadlegovana. Čez teden dni je prosil pismeno neko filmsko igralko, naj postane njegova nevesta. Prišli so častilci zvezdnice in ga oklofutali. Zatim je oglašil v listih, da se bo poročil s hčerko njujorškega guvernerja. To pot je imel opravka s policijo, a se je tako oprostil — davka.

Južni Tirol in Segni

Segni je pred tedni poslal, kot znano, kanclerju Raabu osebno pismo, v katerem je predložil, naj se pogajanja o Južnem Tirolu takoj obnove in čimprej zaključijo. Raab mu je odgovoril, da se strinja, ali stavi nekatere pogoje. Zdi se, da Avstrija zahteva, naj dobi manjšina posebno avtonomijo s središčem v Bocnu, ki naj se povsem loči od italijanskega Trenta.

To zahtevo manjšine in avstrijske vlade so doslej domala vse stranke v Italiji ogorčeno odbijale; nasprotno so bile tudi vse demokršćanske rimske vlade. Kaj misli Segni, je razvidno iz odgovora, katerega je te dni poslal Raabu, a doslej še ni bil objavljen. Če je tudi Segni nasproten posebni samoupravi za Južni Tirol, je poravnava z Avstrijo nemogoča in zadeva pride pred Združene narode.

Še vedno brez odgovora

Ko je dr. Agneletto najprej naznanil javnosti, da bo glasoval proti proračunu tržaške občine, zatem pa glasoval **zanj**, je Kat. glas pojasnil, da se je to zgodilo, ker so bila medtem pogajanja, v katerih je Kršč. demokracija nekaj obljubila Slovincem.

Tedaj pa je vodstvo Kršč. demokracije v Trstu izjavilo, da Kat. glas ne govori resnice: Pogajanj sploh ni bilo, Slovincem niso bile dane nobene obljube! Ravno tako sta označila Kat. glas za lažnika Vita Nuova in Piccolo. Vsi so čakali, kakšen bo odgovor.

Do danes pa ni še nihče od napadenih črtnil besede. Vse se sprašuje, zakaj si ne upata niti Kat. glas niti Demokracija odgovoriti demokristjanom, Viti Nuovi in Piccolu. Mirno so požrli pred slovensko in italijansko javnostjo očitek, da so lažniki. Zares zagonetna zadeva.

Tržaškega

Tržaški mestni svet:

201 STOT PONAREJENEGA OLJA

V ponedeljek se je sestal tržaški mestni svet, da bi nadaljeval razpravo o Občinski potrošni ustanovi (Ente comunale consumo). Z njo nameravajo preprečiti naraščanje cen živlom široke potrošnje, in sicer tako, da bi ustanova ob vsakokratnem porastu dala v prodajo znatne količine živil po nižji ceni. To bi prisililo trgovce, da svoja živila spet pocenijo.

Bolj kot pri tej obravnavi se je mestni svet razživel ob nastopu socialista dr. Pincherla, ki je zahteval pojasnila o 201 stotu ponarejenega olja, katero je pred kratkim prišlo v naše mesto iz Toskane. Ker so najprej govorili, da je olje dala kemično preiskati občinska uprava, nekaj dni zatem pa se je razširila vest, da so analizo izvršili na zahtevo tržaškega trgovca, ki je olje kupil, je dr. Pincherle hotel zvedeti resnico.

Zahteval je nadalje, naj se pojasni, ali je bilo olje zdravju škodljivo in zakaj se občina ni uprla, da se olje, katero so medtem bili zaplenili, vrne trgovcu v Toskani.

Župan Franzil je odgovoril, da je olje dal preiskati tržaški trgovec Segre, analiza pa je pokazala, da je bilo ponarejeno. Zaplenila pa so ga sodnijska oblastva ter ga na zahtevo lastnika odposlala v Toskano, a je še vedno zaplenjeno. Hudo se je dr. Franzil razburil, ko je svetovalec Pincherle pripomnil, da je bilo olje vrnjeno, ker je ba je v prid toskanskega trgovca posreboval neki tamkajšnji pokrajinski svetovalec. Socialist se je obenem začudil, čemu niso objavili imena trgovca, kar narede, kadar zalotijo kako našo mlekarico tudi z majhno količino nepravlega mleka.

Nabrežina:

VREDNOST ZEMLJIŠČ V BREGU

Zadnjič smo poročali, da je generalni komisar Palamara začasno ukinil gradnjo okrog en km dolge nove ceste nad nabrežinskim pristaniščem, češ da ni dovolj denarja za odškodnine lastnikom tamkajšnjih zemljišč. Za cesto je bilo predvidenih 62 milijonov, od katerih bi 2 milijona izdali za razlaščenca zemljišča. Ker gre skupno za okrog 6 tisoč kv. m zemlje, bi lastniki prejeli nekaj nad 300 lir za kv. m.

Med nabrežinskim tehničnim uradom in posestniki pa je bil pred kratkim dosežen sporazum, po katerem bi skupna odškodnina za razlaščenca zemljišča znašala 8 milijonov. Pri določitvi cene so namreč upoštevali, da pojde nova cesta tudi skozi vinograde, se pravi, da bi bilo tamkaj treba posekati trte.

Tehnični urad v Trstu, ki je izdelal načrt ceste, očitno ni vzel v poštev vinogradov, kajti kdor se na kmetijstvo le količkaj spozna, mora priznati, da je en kv. m vinograde le več vreden kot 300 lir! Vrh tega so obdelovalni stroški v našem Bregu neprimerno večji kot v ravnini. Zato se nam zdi cena, ki so jo sprejeli lastniki, primerne in pravična, tudi če upoštevamo, da bodo sosedna zemljišča zaradi nove poti pridobila na vrednosti.

Mnogi v vasi so se nekoliko začudili nad stroškom 60 milijonov za gradbena dela.

Res je, da bi pot morala graditi ustanova Selad, ki zaradi svojega posebnega položaja ne more imeti tolikšnega delovnega učinka kot prava gradbena podjetja, toda 60 milijonov za tisoč metrov ceste je res velika vsota!

Zadeva bi se morda lahko rešila, če bi pri gradbenih stroških nekaj prihranili in posestnikom dali odškodnino, ki je bila načelno že sprejeta.

Devin:

STANOVANJA INA-CASA

Pred dnevi je bila objavljena začasna lestvica za dodelitev 6 stanovanj v poslopju, ki ga je v Devinu pravkar dogradila ustanova INA-CASA. Če bo lestvica potrjena, bodo stanovanje dobili: Roberto Maiola, Stanko Sgubin, Giulio Valdré, Anita Fumis, Guerrino Grandi in Zora Pahor.

Kdor je zaprosil za ta stanovanja in meni, da je bila lestvica napačno sestavljena, lahko do 9. t. m. vloži priziv na Urad za delo v Trstu, ul. Teatro Romano 24.

TRŽAŠKO GOSPODARSTVO

Ob koncu leta 1959 je bilo zaposlenih v Trstu 89 tisoč 539 ljudi, brez dela pa je bilo 14 tisoč 867 oseb. Industrija, ki je povečala svoj obrat, je čistilnica nafte. Predelala je en milijon in 392 tisoč ton surovega olja.

Pomorski blagovni promet se je zmanjšal za 300 tisoč ton, tisti na železnici pa od dveh milijonov 815 kar na 970 tisoč ton.

Posebno sliko tržaškega gospodarskega stanja kažejo tudi posojila na nepremičnine. Predlanskim so znašala šest in pol milijarde, lani so pa poskočila kar na 16 milijard.

Povečal se je pa tujski promet. Na prvem mestu so Jugoslovani. Vendar pa turizem ne odtehta pravih gospodarskih virov Trsta, ki so prevozna trgovina po morju in kopnem, topilnice in čistilnice.

Repentabor:

SEJA OBČINSKEGA SVETA

Iz županstva nam sporočajo, da se v soboto ob 17. uri sestane občinski svet. Na dnevnem redu je razprava o proračunu tekočega leta.

DAN VAJENCA V TRSTU

V nedeljo so tudi v Trstu slovesno proslavili dan vajenca. Na zborovanju v mali dvorani gledališča Verdi je ravnatelj Urada za delo dr. Tarentini-Troiani govoril o ukrepih, ki so jih v korist tržaških vajencev izdali za leto 1959-60. Glavno skrb so posvetili brezposelnim vajencem in zanje odprli 311 tečajev, na katerih se lahko strokovno usposabljaajo. Tečaje lahko obiskujejo tudi brezposelni delavci, ki jih je skupno z vajenci 7.355.

O vprašanju vajencev sta na zborovanju govorila tudi župan Franzil in podtajnica v ministrstvu za delo poslanka Gotelli. Poudarila sta zlasti potrebo, da se mladi delavci glede na nagel razvoj tehnike čim bolj strokovno izuče, kar je za Italijo toliko nujnejše, ker ima izredno veliko število brezposelnih. Eden važnih vzrokov tega pojava

pa je prav strokovna neusposobljenost premnogih italijanskih delavcev.

PROMET S ČESKOSLOVAŠKO

Na sedežu tržaške trgovinske zbornice je bil v sredo podpisan sporazum, s katerim se je českoslovaško podjetje Cechofracht iz Prage obvezalo, da bo letno uvozilo ali izvozilo skozi naše pristanišče najmanj 150 tisoč ton blaga. Pred vojno je českoslovaški promet skozi tržaško pristanišče znašal letno okrog 500 tisoč ton.

Z novim sporazumom je bil prvič po vojni urejen promet s Českoslovaško, ki kot izrazito industrijska dežela nudi možnost, da se njen promet skozi Trst še bolj poveča. Že letos predvidevajo, da bo českoslovaški promet dosegel 200 tisoč ton.

Beneška

SEMPETER SLOVENOV

Tukajšnje prebivalce je pred kratkim hudo pretresla vest, da sta v presledku le nekaj ur umrla domačina 70-letni Gabrijel Makorič, ki je že osem let bolehal na ledvicah, in njegova 66-letna žena Pia.

Skupno smo ju zagrebli na domačem pokopališču ob veliki udeležbi vaščanov in okoličanov.

Naj rajnima sveti večna luč. Sorodnikom izrekamo globoko sožalje!

IZ NEM

Vsako leto se bolj praznijo ne samo gorske vasi naše domačije, ampak tudi tiste v ravnini. Tako se je število prebivalstva naše občine od 1. januarja 1959 spet občutno znižalo, saj se je izselilo v tujino 114 oseb; zato ima sedaj občina le 2.923 volivcev.

V zadnjem času se veliko govori o vlogi, ki so jo podpisali družinski poglavarji vasi Ramandola. Njeni prebivalci — vseh je 150 — baje želijo, da se vas odcepi od naše občine in priključi Centi.

Ravnanje družinskih poglavarjev iz Ramandole se nam zdi dokaj čudno, saj je Čenta od njihove vasi bolj oddaljena, kot so Neme. Ramandolci verjetno mislijo, da jih naša občina zanemarja in premalo zanje skrbi. To je sicer res, a Čenta je še bolj zanikrna do svojih gorskih vasi. Še danes je n. pr. precej veliko naselje šteje brez ceste, ki bi ga vezala s središčem občine, in celo brez vodovoda. Nič bolje se ne godi drugim gorskim vasi, kot so Smardenkja, Malamežerje in Kuje.

Zato sodimo, da ne bo Čenta boljše ravnila z Ramandolo. Prav je, da se ob tej priliki Ramandolci spomnijo na znan izrek, ki pravi, da nič ne koristi priti »z dežja pod kap«!

IZ ČRNEGA VRHA

Čitateljem Novega lista je naša gorska vas že dobro znana. Gotovo jim je ostala v spominu, ko smo poročali o sporu med vaščani in italijanskim duhovnikom, ki jo je moral zapustiti, ker se prav nič ni zavedal, da ima opravka s slovenskimi verniki.

Tedaj so videmska škofijska oblastva razglasila proti vasi celo hude cerkvene kazni.

Danes pa je v naši vasi, hvala Bogu, življenje drugačno, ker imamo svojega župnika, ki ga spoštujemo. Na praznik sv. Lu-

RODITELJSKI SESTANEK

V nedeljo je bil na slovenski nižji gimnaziji v Gorici roditeljski sestanek, ki se ga je udeležilo veliko število staršev.

Otvoril ga je podpravnatelj dr. Sirk, ki je zlasti poudaril, kako je razveseljivo, da se je v letošnjem šolskem letu število dijakov povečalo od 96 na 117. Prirastek dokazuje, da se je dvignilo zaupanje staršev v slovensko srednjo šolo.

Življenje samo izpričuje, da imajo prav le tisti starši, ki poskrbe, da se otroci izobrazijo v slovenskih šolskih zavodih, saj se taki učenci neprimerno lažje zaposlijo kot drugi, ker se dobro nauče tako slovenski kot italijanski.

Za njim je dr. Rafko Premrl razložil glavne točke nameravane vsedrjavne šolske

Slovenija

cije je bila lepa cerkvena slovesnost; god svoje zaščitnice smo tokrat obhajali s slovesno blagoslovitvijo mozaičnih slik 4 evangelistov, ki jih je izdelala znana šola za mozaične slike v Spilimbergu. Blagoslovili so tudi novo uro v stolpu, ki jo je darovala gospa Marijana Špekonja, vdova Čenčič.

V zadnjih letih je naša vas v marsičem napredovala. Zgradili smo novo šolo, novo mlekarno, mlin na valj, novo cesto, pekarno in celo vrsto celo motornih vzpenjač. Te prevažajo seno iz doline na hrib in s hriba v dolino; v vasi imamo tri trgovine, tri gostilne, otroški vrtec in seveda — televizijo.

IZ TIPANE

Skozi obmejni prehod pri Platiščih je v mesecu decembru prišlo v Italijo 1.143 Jugoslovancev, v Jugoslavijo pa je odšlo le 52 italijanskih državljanov. Zakaj tolikšna razlika, ko je vendar znano, da so imele naše vasi vedno živahne stike z Breginjskim in s Kobariškim kotom. To velja še prav posebno za vasi Brezje, Platišče, Prosnid, ki so tudi mnogo bližje Breginju kot Tipani in bližje Kobaridu kot Nemam. Prebivalci teh krajev so bili vedno v dobrih medsebojnih odnosih, ker so tudi sorodniško povezani.

Zato smo to zadevo nekoliko globlje preučili ter ugotovili, da se mnogi naši ljudje bojijo iti čez mejo s prepustnico, ker so razni bivši zagrizeni fašisti, ki nasprotujejo dobrih odnosom našega ljudstva s sosednim narodom. Ti groze vsem, ki hodijo preko meje. To protizakonito in ogabno delo ima svoj učinek pri naših ljudeh, zlasti če prihaja od oseb, ki so v kaki važnejši službi.

Prav je, da so o zadevi poučena oblastva in tudi mešani italijansko-jugoslovanski odbor, ki naj ukrenejo, kar je njihova dolžnost.

IZ STOLBICE

Naši izseljenci, ki so si z delom zboljšali življenjske pogoje, so tudi za zadnje novo leto obdarovali naše otroke in tiste iz Korit s sadijem in slaščicami. Za letošnjo zbirko darilnih zavojev si je posebno prizadeval g. Siego iz Trbiža, ki je bil tudi osebno prisoten pri obdarovanju 120 otrok in nekaterih starejših ljudi.

Se bolj kot darila nas je ganila zvestoba naših ljudi do rodne grude, ki so jo morali zapustiti zaradi slabih gospodarskih razmer.

preosnove. Izrazil je upanje, da bo morda že drugo leto naša šola naprednejša. Nato so se starši in profesorji pogovorili o uspehu posameznih dijakinj in dijakov.

Plešivo:

NAPELJAVA VODOVODA

Občinski odbor v Krminu je pred dnevi sklenil oddati v kratkem na dražbi napeljavo vodovoda v Plešivo, Ceglo in Pradis. Izvedbo tega dela pričakuje prebivalstvo že dolga leta, a načrt je bil odobren šele pred kratkim. To je za nas vsekakor zadovoljiva vest, saj bomo morda zares v kratkem rešeni muke, ki jo imamo s preskrbo vode za družine in živino.

IZ JAZBIN

Prejšnjo sredo je pri nas umrla vdova Terkuč, roj. Mrak. Priženila se je k nam iz Cerovega. Učakala je 75 let. Mož ji je umrl takoj po prvi svetovni vojni. Pokojnica je bila narodno zavedna in globoko verna žena, dobra mati ter vestna gospodinja.

Njene telesne ostanke smo položili k večnemu počitku na števerjanskem pokopališču v četrtak.

Pri tej priliki, opozarjamo oblastva, da bi bilo potrebno zgraditi v naši vasi čimprej pokopališče, saj je pot od nas do Števerjana dolga 5 km. Izvedbo tega dela nam že dolgo obljublajo. Obljuba pa dolg dela!

Sovodnje:

POSOJILLO ZA VODOVOD

Prefektura je pred kratkim odobrila sklep našega občinskega sveta o 25-milijonskem posojilu, potrebnem za gradnjo občinskega vodovoda. Ta se bo napeljal, brž ko bodo vsi pristojni uradi odobrili vodovodni načrt.

Upati moremo, da bo letošnje leto zadnje, ko bodo morali ljudje še zajemati vodo iz nezdravih vodnjakov v Sovodnjah, Rupi, Gabrijah in na Peči. Prefektura je tudi odobrila prispevek občine za župnišče v Gabrijah.

S Poljan:

PRERANA SMRT

V sredo prejšnjega tedna se je komaj 23-letni domačin M. Lavrenčič mudil pri svoji sestri v Sovodnjah, kjer je pomagal pri domačem delu. Ko se je okoli 21. ure na motorju vračal proti domu, je iz neznanih vzrokov zgubil oblast nad vozilom, treščil v Gabrijah ob skale na desni strani ceste in obležal v hipu mrtev.

Njegove telesne ostanke so v petek položili k večnemu počitku na doberdobskem pokopališču.

Pokojnemu slovenskemu fantu naj sije večna luč. Njegovemu bratu, dijaku slovenskega liceja, in sestri v Sovodnjah in zlasti materi, izrekamo globoko sožalje, katerega se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

Doberdob:

NOVI OTROŠKI VRTEC

Goriška prefektura je sporočila občini, da so pristojna oblastva v Benetkah odo-

Iz Goriške

brila načrt novega otroškega vrtca v Doberdobu. Sedaj je potrebna še odobritev šolskega skrbništva v Gorici. Nova zgradba bo stala 8 in pol milijona lir.

Dne 7. aprila se prične v Gorici sodnijska razprava proti trem mladeničem iz Ronk, ki so, kot smo poročali, napadli dve naši mladi ženski in ju oropali. Imena obtožencev so naslednja: Aleksander Pahor, Nazario Steffe in Giuseppe Zotti.

Tudi naši vasi influenza ni prizanesla, saj verjetno ni družine, ki bi je ne nadlegovala. Upamo pa, da jo bo ukrotilo suho vreme, ki je v zadnjih dneh nastopilo povsod na Goriškem.

Tržič:

STANJE V LADJEDELNICAH

Ob splavitvi 47.000-tonske petrolejske ladje Agip Bari, ki je bila predpreteklo nedeljo, je predsednik ustanove ENI imel govor, v katerem je poudaril, da potrebuje ustanova še mnogo novih ladij in da bodo zato tržiške ladjedelnice zgradile še dve petrolejski, ki bosta po velikosti enaki pravkar splavljeni; njuni imeni bosta Agip Venezia in Agip Livorno. Minister Jervolino pa je obljubil, da bo vlada skušala tudi z drugimi ukrepi preprečiti krizo v tržiških ladjedelnicah. To je bil bržkone odgovor tržiškemu županu Cuzziju, ki je v pozdravnem govoru med drugim orisal hudo stanje v ladjedelnici in zaprosil vlado, naj bi dala na razpolago sredstva, ki jih je obljubila, ko so zaprli oddelek OMFA, kjer je bilo zaposlenih okoli 750 delavcev.

Notranja delavska komisija pa je izročila ministru pismo, naslovljeno na predsednika vlade, v katerem ga opozarja na obljubo ministra za državne udeležbe Agradija, ki je pred dvema mesecema izjavil, da so v Tržiču naročili gradnjo dveh potniških ladij po 22 tisoč ton.

Ladji se morata pričeti čimprej graditi, kajti industrijska proizvodnja v ladjedelnicah se čedalje bolj krči, saj je danes približno 2.300 delavcev nezaposlenih. Enako pismo je komisija izročila tudi predsedniku ustanove ENI.

Po splavitvi parnika Agip Bari so postavili gredelj nove 47-tisoč tonske petrolejske ladje za ustanovo ENI.

O MESTNI AVTOBUSNI SLUŽBI

Uredništvo Novega lista prejema v zadnjem času vedno pogostejše pritožbe proti pomanjkljivostim in nerednostim mestne avtobusne službe, zlasti v jutranjih urah od 7.30 do 9. ure. Vsem je znano, da bi po voznem redu ne smelo biti med posameznimi vožnjami več kot 9 minut presledka, v resnici pa traja presledki tudi 15 minut. Tako se dogaja, da na obeh korzih na primer zaman čakaš od 8. do 8.30 na avtobus, a se ta kljub temu ne ustavi, ker se je napolnil že na prejšnjih postajah. Mnenja smo, da je dolžnost mestne uprave zahtevati od ATA, naj zlasti v jutranjih urah in vsaj na glavni progi poveča število avtobusov, da ne bodo dijaki, delavci in uradniki po krivdi in nemarnosti podjetja zamujali šole in dela.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Umrl je pisatelj Ivan Pregelj

V nedeljo je umrl v Ljubljani pisatelj Ivan Pregelj.

Vedeli smo, da je že dolgo in hudo bolan, vendar nas je ta novica presunila. Njegovo smrt nam je naznanilo samo skromno smrtno oznanilo njegove družine v ljubljanskem Delu, ki se ni v ničemer

razlikovalo od številnih drugih smrtnih oznanil, katera je vsebovala tista številka dnevnika. V njem ni bilo niti navedeno, da je bil pokojnik pisatelj, tako da smo prvi hip celo dvomili, če ne gre morda za nekoga drugega z istim imenom. Toda ne, dr. Ivan Pregelj je bil samo eden — on, naš veliki pisatelj. Vendarle nas je navdala bridkost, ko smo videli, kako malo poudarka je bilo dano novici o njegovi smrti, nič več in nič manj kot oznanilo o smrti katerega koli podeželskega obrtnika ali upokojenca, medtem ko vidimo včasih celostranske osmrtnice za ljudmi, ki jih s pokojnim Pregljem niti oddaleč ni mogoče primerjati. Sele naslednji dan smo našli v istem listu skromen spominski članček o Preglju.

Tako je odšel od nas skromno in pohlevno, kakor je živel. Nikoli se ni potegoval za časti, čeprav se je kot pisatelj zavedal svoje vrednosti. Niso pa se zavedali njegove vrednosti vsi slovstveni zgodovinarji. Nekatere je hudo motila njegova religioznost, njegov katoliški nazor, kar so mu kot svobodomislec šteli v minus. Kljub temu lahko z vso nepristranostjo zapišemo, da je bil eden največjih slovenskih pisateljev prve polovice tega stoletja, ali natančneje rečeno, prvih štirih desetletij stoletja, ker od leta 1941 skoro ni več pisal.

„Jovanka in druge“

V založbi Bompiani je izšla zgodba »Jovanka e le altre«, ki je prej prišla na platno kot v tisk. Pisatelj je Ugo Pirro, znan po dveh prejšnjih knjigah »Le soldatesse« in »Mille tradimenti«. V tej novi zgodbi, ki diši bolj po podlistku, kakor po umetniško dognanem delu, opisuje Ljubljano za časa Grazioličevega komisarjata. Tja pride tudi temnopolti podčastnik Rok Di Candia, ki kar na debelo osvaja ženske po Ljubljani. Pet deklet se shaja z njim po temnih vežah. »Spočetka«, piše Pirro, »brž po prihodu v Ljubljano, smo ljubimkali povsod, jedli skupaj s civilisti, ne da bi mislili na vojno. Polagoma pa so prijateljstva nehala in v temnih vežah, kjer smo objemali dekleta, se je že skrival sovražnik.

In ubogemu Roku so nehale padati Ljubljance okrog vratu — tako bi se lahko nadaljevalo. Nato pa pride tisto, kar je iz filma znano. Kako skušajo Jovanka in tovarišice svoj greh izmiti z borbo proti okupatorju. Na nekaterih straneh izzveni pristno človeško čustvo, v splošnem pa je le opisovanje gole nove stvarnosti.

Knjiga je zanimiva, v kolikor prikaže ozko gledanje tujca na razmere v Ljubljani in po Sloveniji za časa 2. svetovne vojne.

V slovensko književnost je prinesel vonj svoje tolminske zemlje, njeno notranjo prisrčnost, zunanjo trdino in upornost. Napisal je precejšnje število romanov in povesti, ki spadajo med najboljše, kar premore slovensko pripovedništvo. V znameniti trilogiji romanov Tolmenci, Stefan Golja in njegovi ter Plebanus Joannes je prikazal trpljenje in boje tolminskih kmečkih upornikov v osemnajstem stoletju in še prej. Ustvaril je like, ki bodo večno živeli v slovenski književnosti. Vse dogajanje v romanu je prežeto z vročo ljubeznijo do uboge tolminske dežele in njenih čudovitih ljudi. Tem je posvetil tudi precej novel, kot n. pr. Matkova Tina, Sin pogubljenja, Rutharius christianus, Glejte človek, Pulver und Blei, Pustna pridiga, Tolminski Tit Manlij Torkvat ter povest Anton Muznik. Tolminko življenje svojega časa (pred prvo svetovno vojno) pa je čudovito poetično orisal v romanih Otroci sonca in Gloriosa. Zlasti prvi je ena najlepših knjig, kar jih je bilo napisanih v prvi polovici dvajsetega stoletja na Slovenskem; polna je vedrine in tihega življenjskega veselja, vsa prežeta s poezijo, ki pa samo dopolnjuje. Pregljev krepki življenjski realizem, priklenjen kljub vsej idejnosti vedno močno na zemljo in upoštevajoč človekovo naravo. Pregelj je imel kot malokateri slovenski pisatelj smisel tudi za človekovo telesnost in ne samo za idejno, duševno plat njegove narave. Prav gotovo ni nobeden tako posrečeno uravnovesil v svojem pisanju te dvojnosti človeške narave kot prav Pregelj, za kar nam je lep primer prav roman Otroci sonca.

Največji katoliški pisatelj

Pozneje si je izbiral Pregelj motive tudi drugje. Iz tistega razdobja so povesti Simon iz Praš (o mlademu Simonu Jenku), Peter Pavel Glavar (ki je izšla pri Mohorjevi družbi in postala prava ljudska povest), Osmere pesmi in Usahlji vrelci. V dobo slovenskega protestantizma in protireformacije je po-

segel s povestima Bogovec Jernej in Magister Anton.

Napisal je tudi nekaj dobrih dramskih del. Najmočnejši je Azazel iz leta 1921 s svetopisemskim motivom. Razboritost nekdanjih ljubljanskih študentov je slikovito in zanimivo prikazal v igri Virgo Catharina. Drugo so enodejanke, a vse so razgibane in polne slikovitega življenja.

Nekoliko prisiljeno pa vpliva njegova povest iz časa koroškega plebiscita. Pozna se ji, da je premalo od blizu poznal koroške ljudi in razmere.

Njegov jezik je bil izredno bogat, slog pa izviren in krepak, pogosto hoteno arhaičen, zlasti v zgodovinskih povestih in romanu. Pregelj je v splošnem veljal za največjega mojstra sloga na Slovenskem. Lahko ga je izpreminjal z ozirom na predmet, ki ga je opisoval.

Ivan Pregelj je bil v času med obema svetovnimi vojnami največji slovenski pisatelj, hkrati pa je tudi naš največji katoliški pisatelj. Škoda pa je, da je prehitro odložil pero. Morda iz strahu, da bi ne posnemal slabega vzgleda pisateljev, ki pišejo v visoko starost in ne opazijo, da so se pootročili ter zaostali za časom; kritikom vzbujajo le še posmeh ali pomilovanje, če ne le usmiljeni molk. Pri Preglju take nevarnosti še dolgo ni bilo. Ni pa izključeno, da je onemel — on, ki je imel toliko smisla za lepo, idilično plat življenja — spričo tistega, kar se je dogajalo v Evropi v letih pred drugo svetovno vojno in v zvezi z njo.

Se nekaj o njegovi življenjski poti. Pregelj se je rodil leta 1883 pri Sv. Luciji ob Soči. Bil je gojenec malega semenišča v Gorici, katerega vodja je bil takrat dr. Anton Mahnič. Po maturi je vstopil v bogoslovje, a je kmalu spet izstopil. Potem je študiral na dunajski univerzi slavistiko in germanistiko. Leta 1909 je postal profesor ter služboval v Gorici, Pazinu, Idriji, Kranju in Ljubljani. Pokoj je užival v Ljubljani, kjer je stanoval v tako imenovani Rdeči hiši na Poljanski cesti. Zadnja leta je postal skoro hrom in je veliko pretrpel, po krivici skoro pozabljen od javnosti. Eno redkih zadoščanj njegovih zadnjih let je bil dopolnilni zvezek k njegovim Zbraanim spisom, ki je izšel v Buenos Airesu. Bil mu je znak, da ga slovenski bralci vendar še cenijo in ljubijo. To ga je razveselilo.

Velikega slovenskega pisatelja so pokopali v torek dopoldne ob 11. uri na pokopališču v Dravljah.

Kaj nam je pomenil Pregelj

Ivan Pregelj je dosegel višek svojega ustvarjanja v desetletju po prvi svetovni vojni in vtis njegovih najboljših romanov je bil še svez pri slovenskih bralcih, ko je začelo naše dijaško pokolenje zavestneje slediti dogajanju v slovenski književnosti. Pri urah slovenščine v šoli nam je govoril profesor predvsem o Cankarju, predpisoval nam je njegove knjige, ki smo jih morali prebrati kot obvezno berilo, in nalagal predavanja, ki smo jih morali imeti o njih, seveda samo pred razredom. Nujno je bilo, da smo se bolj ali manj navzeli njegovega sloga in nalezli njegovega tragičnega življenjskega občutja. Vendar pa se nismo mogli nikoli resnično ogreti zanj. Mislim, da zaradi obupnega občutka nemoči pred življenjem, ki diha iz njegovih del, oziroma zaradi njegove tožnje »scaganosti«, kot bi rekli po domače. Nihče se ni navduševal zanj, in malokdo je iz lastnega zanimanja povpraševal v knjižnici po njegovih knjigah.

Navduševali pa smo se za Ivana Preglja in ljubili njegove knjige. Dvomim, ali smo jih v vsem razumeli. Prav najgloblja spoznanja so nam najbrž ušla, ker še nismo bili zreli zanje. A branje njegovih romanov in novel nas je napolnjevalo z vedrino, v njem smo nagnosko čutili ljubezen do življenja in ljubezen do ljudi, zlasti pa še do njegovih tolminskih in sploh slovenskih ljudi. Se zdaj bi si upal trditi, da je Ivan Pregelj najbolj slovenski pisatelj v prvi polovici našega stoletja, in sicer zato, ker je v njegovih knjigah najlepše in najgorkeje prišla do izraza ljubezen do slovenstva. In nihče drugi med pisatelji ljudmi tudi ni pokazal tako živega in finega čuta za tisto, kar je najbolj bistveno in najznačilnejše, pa tudi najbolj dragoceno v slovenskem človeku: njegova upornost proti krivici, njegova trdglava zagrizenost v obrambi lastne pravice, njegova nagnoska sovražnost izumetničenosti in leporočju ter velikim gestam, njegova človeškost in njegova religioznost. Zdi se mi, da ni nihče drug, niti Cankar, tako razumel slovenskega človeka, kot prav Ivan Pregelj. V njegovi človeškosti, ki sta ji tuja okrutnost in fanatizem, so videli nekateri pasivnost do življenja, v njegovi religioznosti primi-

divnost in konservativnost, če že ne kar zaostalost, v njegovi sovražnosti do izumetničenosti robatost in v njegovem uporu proti vsaki krivici samo neposredno reakcijo na najhujše nasilje in suženjstvo. Spregledali so etično vrednost teh specifičnih lastnosti slovenskega človeka. Ivan Pregelj pa je prikazal slovenskega človeka takega, in zlasti tolminskega, kakršen je, z vsemi njegovimi dobrimi in slabimi lastnostmi, v vsej njegovi življenjski polnosti. To smo tudi mi čutili, morda celo bolj kot učeni kritiki ljubljanskih revij. Spominjam se, kako zelo smo uživali njegove romane o tolminskih puntarjih, a najdražja knjiga nam je bila Otroci sonca. Mnogi izmed nas smo jo kupili za denar, ki smo si ga prihranili na ta ali oni način, in jo hranili v svoji ne prav bogato založeni študentovski knjižnici.

Zadovoljen sem bil, ko sem kot univerzitetni študent v Ljubljani spoznal Preglja tudi osebno. Nikdar nisem govoril z njim, le od daleč sem ga spoštljivo opazoval, ko je počasi stopal po ulici, včasih poleti z jopičem, vrženim čez ramo, in stopil v trafiko po cigarete. Nekaj časa sem celo stanoval prav nasproti »Rdeče hiše«, kjer je bival. Takrat je že malo pisal ali nič. Zdel se mi je vedno zelo zamišljen in nekam samotarski. Spraševal sem se, kaj neki premišljuje. Bila pa so leta, ko je imel dovolj razloga za zaskrbljenost nad usodo slovenskega rodu.

Zadnjič sem ga videl v jeseni leta 1948, ko je bil na obisku v svojem rojstnem kraju Sv. Luciji ob Soči. Počasi — takrat je bil najbrž že delno hrom — je šel po vasi, se rokoval s tem in onim ter odzdravljaval spoštljivim pozdravom. Vendar mislim, da so bili med njegovimi rojaki tudi taki, ki niti niso vedeli, kaj Pregelj pomeni v slovenski književnosti. Fašizem je pustil najtrajnejše sledove prav s tem, da je poneumnil mnoge naše, zlasti mlajše ljudi. Upam pa, da Pregelj ni bil razočaran nad svojimi rojaki. Poslednjič sem ga videl, ko je stal na pragu svoje rojstne hiše za cerkvijo, se opiral na palico in opazoval ljudi, ki so hodili mimo. Bil je tih in zamišljen. Kaj je mislil?

E. Z.

Tokajec

Kot smo zadnjič pisali, zavzema sorta tokajec prvo mesto v izboru trt, ki so primerne za naše kraje.

Naš tokajec nima nič skupnega z ogrskim, ki ga pripravljajo iz nekoliko prezrelega grozdja dveh vrst. Ti pa nista enaki ali podobni našemu tokajcu, o katerem mnogo razpravljajo, hvalijo njegove vrline ali poudarjajo njegove pomanjkljivosti.

Trta te sorte ima močno raščo in je zelo rodovitna; je pa zelo občutljiva za peronosporo in oidij, zaradi česar je nujno, da jo večkrat škropimo in žveplamo. Zadnji september je pokazal, da zaradi obilne vlage začnejo gniti lupine tokajca in se zato izgublja ter kvari sok.

Če so lega in tla primerna, daje tokajec najmočnejše vino. V Števerjanu in na Oslavju so pridelali tokajca, ki je kazal nad 16 in celo 17 stopinj alkohola po Maligandu in je spadal med najmočnejša vina v vsej Italiji. Tokajec pa vsebuje zelo malo naravne kisline, kar kvarno vpliva na njegovo dozorevanje in staranje. Poleg tega se tokajec nerad zbistri, ker jeseni navadno ne povpre popolnoma, če ni v kleti primerne toplote. Mraz sicer tokajec precej sčisti, a če ostane v njem samo trohica nepovretega sladkorja, začne spomladi zopet kipeti in postane znova moten.

To so značilnosti, ki jih pri tokajcu moramo upoštevati. Zato ga ne bomo sadili v ravninskih legah, marveč le v brdatih, kjer dobro zori in ni tako podvržen vplivom slabega vremena.

GOSPODARSTVO

Gnojite sadnemu drevju!

Vsaka živa stvar potrebuje za razvoj hrano. Vsi sadjarji vedo, da morajo sadnemu drevju gnojiti, da bo drevo bujno rastle in redno dajalo obilnega sadu.

Kot ostale rastline potrebuje tudi sadno drevje štiri temeljne hranilne snovi: dušik, fosforno kislino, kalij in apno. Poleg znanih količin teh temeljnih snovi so nujno potrebne tudi tako imenovane drobne snovi, katerih navadno zadostuje mala količina. Med nje spadajo železo, žveplo, magnezij, brom, klor in cela vrsta drugih.

Sadno drevje ne potrebuje vedno enake količine snovi ali snovi istih vrst. To je odvisno od kakovosti zemlje, v kateri sadno drevje raste. Zemlje so namreč različne tako po fizikalni kot kemični sestavi. Zato so predpisi za gnojenje sadnega drevja vedno samo približni. Pravilno pa bomo gnojili, če bomo najprej ugotovili, kaj drevje nujno potrebuje in kaj ima že na razpolago v zemlji. V prejšnjih časih — ponekod še vedno tako delajo — so to skušali ugotoviti s kemično preiskavo zemlje. V zadnjem času pa pregledujejo liste določenih rastlin: mnoga izkustva so dokazala, da je iz kemične sestave listov mogoče spoznati, kolikšna je rodovitnost zemlje, in ugotoviti, katere hranilne snovi je v zemlji dovolj, katere pa manjka in koliko je manjka. Če

gnojimo drevju z določeno snovjo, se to kaj kmalu pozna v listih.

Za sadjarja je predvsem važno, da ve, v kakšnem razmerju mora gnojilo vsebovati tri glavne gnojilne snovi, se pravi dušik, fosforovo kislino in kalij. Tu velja splošno navodilo, da mora gnojilo biti takole sestavljeno: ena enota dušika, ena enota fosforne kisline in dve enoti kalija, torej razmerje je 1:1:2. Izkušen sadjar pa bo to splošno navodilo prilagajal vrstam, starosti in rašči dreves ter zemlji, v kateri sadno drevje raste. Breskve potrebujejo na splošno nekaj več dušika kot druga sadna drevesa, zato bo količino dušika povečal kakšenkrat tudi podvojil. Tudi starejše ali bogato rodeče sadno drevje potrebuje več dušika. Mlado in močno rastoče sadno drevje, zlasti če slabo rodi ali sploh ne rodi, potrebuje manj dušika, a več fosforove kisline in kalija. Zato bomo količino teh snovi zvišali ali gnojenje z dušikom začasno — za kakšno leto — opustili.

— • —

Uživajte česen!

Česen nam na splošno ni posebno všeč zaradi slabega okusa, ki ga pušča v ustih. Zato ga použijemo mnogo manj kot nekoč. To je škoda, kajti prav redke rastline so tako zdravilne kot česen.

Njegova zdravilna lastnost je, da ščiti organizem pred revmatizmi, ker raztaplja v krvi kristale sečne kisline (acido urico) in sploh čisti kri. Ker česen vsebuje precej žvepla in joda, vpliva razkuževalno, na usta dlesna pa celo zdravilno. Znan je njegov vpliv proti glistam, a učinkuje tudi odvajalno.

Česen bi zato ne smel manjkati v nobenem vrtu. Najbolje je, da ga zasadimo že konec jeseni, ker mu mraz ne škoduje. Kdor tega ni storil, naj zasadi česen v februarju. Poznejše saditve navadno slabo uspejo. Najbolj priporočljiv je česen rdeč-kaste sorte.

KLAJNO APNO ZA KOKOŠI

Čeprav so kokoši na prostem, si v zimskem času ne morejo preskrbeti dovolj rudninskih snovi; zato je nujno, da jim te snovi dajamo med dnevno krmo, kar opravimo, če hrani dodamo klajnega apna. Za 10 kokoši moramo med dnevno hrano primesti po 50 gramov klajnega apna, ki pospešuje nesnost in utrdi jajčjo lupino.

Če kupujete za kokoši že pripravljeno zmes, ni treba, da dodate klajnega apna, ker je navadno že v zmesi. Vsekakor je prav, če vprašate prodajalca, katere snovi so v zmesi. To bi sicer moralo biti navedeno že na vreči, ki vsebuje zmes.

PRISPEVEK ZA NABAVO SEMENSKEGA KROMPIRJA

Tudi letos bo država nudila prispevek za nabavo semenskega krompirja, ki znaša 1.500 lir za vsakih 100 kg. Posameznik dobi podporo največ za 200 kg. Obrniti se je treba na Kmetijska nadzorništva.

ŽENA IN DOM

Debelost škoduje zdravju

Večina ljudi je prepričana, da je prekomerno povečanje telesne teže odvisno od nepravilnega delovanja žlez. Znani predstojnik medicinske fakultete v New Yorku dr. Pollack pa trdi, da je teža posledica staranja, ki se prične že precej rano, ter posledica sprememb v načinu življenja. Na srečo nima vedno velikega teka in tako ne moremo neprestano jesti, toda kdaj le pojemo več, kot potrebujemo in prav ta majhna prekomernost hrane se nalaga v telesu kot tolšča. Pri večini ljudi je to manj kot 50 kalorij dnevno, toda letno pomeni že dva in pol kilograma nepotrebnih dodatnih tolšč. Ta prekomerna hrana povzroča, da postaneš v desetih letih za 15 kg težji. Drugi vzrok pa je sprememba načina življenja. Kmet, ki je oral prej s plugom, je porabil več kalorij na uro, kot zdaj, ko se vozi s traktorjem; perica je prej porabila več kalorij kot zdaj, ko uporablja pralni stroj. Manjša stanovanja potrebujejo manj nege, torej današnje gospodinjice imajo manj dela kot nekoč.

Počasno naraščanje teže je tako običajno, da ga sprejemamo kot neizogiben pojav staranja. Toda vedeti moramo, da je verjetnost smrti pri debelem človeku za 79% večja kot pri suhem. Debel človek prej zboli za sladkorno boleznijo kot suh, zviša se mu hitreje krvni pritisk, nevarnejši so mu kirurški posegi, bolj dovzeten je za razna vnetja ali bolezni srca in ledvic. Debele žene težje zarosijo, imajo več motenj med nosečnostjo in rodijo manj zdrave otroke.

Sedaj ko zdravniki poznajo vzroke debelosti, jih znajo tudi nadzorovati. Na nesrečo hoče večina ljudi, ki so se odločili za shujšanje, doseči to hitro. Nesmiselne diete pa so zelo nevarne za zdravje in nimajo nikoli resničnega učinka. Vsekakor je dovolj, če izgubiš letno 5 kg brez zdravniške pomoči, in sicer z uživanjem manj kalorij. Važno je držati se zdrave diete z mnogo proteina, mineralov in vitaminov. Vzemimo, da izpijete dnevno dva kozarca polnomastnega mleka; zamenjajte enega s kozarcem posnetega in s tem boste zaužili dnevno 20 ka-

lorij manj, kar pomeni zmanjšanje teže za 4 kg letno. Če enkrat tedensko zamenjate pečeni krompir s seseklanim mesom, boste izgubili letno 2 kg. Če ste zmerni, vam ne bo treba črtati nobene hrane z jedilnika. Toda bodite previdni: zvečer ne pojejte koščka peciva več, ker ste pojedli zjutraj le en kos kruha namesto dveh.

Prav tako je važna količina hrane, ki zgori v človeku. Na polurnem sprehodu izgubite povprečno 150 kalorij; s tem lahko v enem mesecu shujšate za trideset kilogramov, torej 9 kg letno. Po sprehodu dobite seveda večji apetit, zato še vedno ne moremo trditi, da bi zaradi sprehoda res shujšali letno za 9 kg. Pri plesu zgori na primer v vašem telesu 170 kalorij v eni uri.

Če želite shujšati, zapomnite si naslednje: jejte, kolikor je telesu potrebno, in ne poskušajte svojo težo hitro izgubiti; ne črtajte nobene jedi z jedilnega lista.

Včasih vstanete od mize in ste lačni, zavedajte se, da bo ta občutek lakote že čez deset minut izginil. Vsak odvečen kilogram vaše teže pomeni težje utripanje srca, hitrejše dihanje itd. Vaši sklepi morajo prenašati po nepotrebnem večjo težo in zavedajte se, da za pokvarjene organe ni nadomestila. S pametnim nadzorstvom svoje teže lahko podaljšate življenje za vrsto let in se obvarujete marsikatero bolezni.

NAŠ RECEPT

LEŠNIKOVA KREMA. 10 dkg lešnikov, 6 dkg sladkorja, 2 rumenjaka, 8 dkg sladkorja, 2 dcl mleka, 4 dcl sladke smetane.

Naribane ali sesekljane lešnike prepražimo s sladkorjem. Rumenjaka, sladkor in mleko točemo v sopari, da se zmes zgosti. Ko je zmes hladna, ji primemo prepražene in ohlajene lešnike in na rahlo še trdo stolčemo smetano.

Kremo damo v hladilnik ali na hladen prostor.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Nekaj dni pred volitvami so natiskali posnetek lista, ki je na zunaj bil po obliki, naslovu in črkah **popolnoma enak** pravemu Pučkemu prijatelju. Le vsebina je bila drugačna. Sestavili so jo bili fašisti, da bi zanesli med hrvatske kmete zmedo in nam čim bolj škodovali. Tedaj je nastalo samo vprašanje, kako spraviti potvorjeni tednik v roke naročnikov pravega Pučkega prijatelja.

Vendar črnuhi so tudi to samo po sebi ne-rešljivo vprašanje na silno enostaven način rešili: njihov lažni Pučki prijatelj je bil poslan istrskim poštam z navodilom, naj urad-

li fašistovsko glasovnico ter jo v imenu naše ga človeka spustili v žaro. Predsednik te hudo-delske komisije je bil v Buzetu dobro znani kanclist g. Clarich (Klarič).

Ko so naši volivci videli, kako uradne osebe same teptajo zakon, zatiraje volilno svobodo in tajnost glasovanja, so v znak protesta sklenili, da se ne udeležijo takih protipostavnih volitev. Vzdignili so se in odšli domov. Tako se je zgodilo v središču mesta in slično na volilnem odseku Štrpetu, kjer so člani komisije ravno tako zločinsko stavili našim volivcem v zavitek fašistovske glasovnice.

STREL NA KANDIDATA FLEGA

Po vsej Julijski krajini in izven njenih meja so volitve v Buzetu pa postale znane še zaradi tega, ker je med njimi neki fašist streljal na samega poslanskega kandidata naše liste g. Frana Flega. Stvar se je odigrala takole.

Ko se je Frane Flego v nedeljo, 15. maja, odpravil ob 8. uri zjutraj na občinski urad v Buzetu, ga je na ulici ustavil fašist Timeus Arduino ter mu hotel s silo iztrgati listnico, v kateri je bržkone domneval, da najde glasovnico. Gospod Flego se je napadalca postavil po robu in v silobranu hudodelca, da bi se ga rešil, udaril s palico. Črnosrajčnik je nemudoma potegnil iz žepa samokres ter ustrelil na našega kandidata, a ga ni zadel. Nereča je pa hotela, da je krogla udarila v nekake drugega našega človeka in ga resno ranila.

Ko so orožniki slišali, da teče kri, so se vznemirili, pritekli ter ranilca Timeusa Arduino zgrabili in odpeljali. Da se je g. Flego drznil braniti in silo odbil s silo, so mu črnuhi silno zamerili in se zato nad njim po nekaj dneh maščevali.

POŽIG HLEVA IN SENIKA

V sredo ob 2 in pol popoldne je dvajsetorica oboroženih fašistov krenila na avtomo-

bilu **buzetske aprovizacije** proti hiši gospoda Flega. Pri kraju Počkajji so se ustavili, poskakali z vozila ter se brez prestanka streljali bližali peš Flegovemu domu. Stanovalci, ki so pravočasno zvedeli, kaj jim preti, so seve zbežali in duri zaprli s ključem.

Črnuhi pa so zlomili vrata in vdrli v hišo s silo. Pohištvo so razdejali in že s tem povzročili družini Frana Flega velikansko škodo. Ker jim to ni bilo dovolj, so se spravili še na hlev in senik ter ju do tal sežgali. Po izvršenem zločinu so se napotili na postajo in se odtod nemoteno odpeljali **z vlakom proti Trstu!**

Iz tega sledi, da so imeli časa dovolj vrniti vozilo mestni aprovizaciji, ki je bila za hudo-delstvo soodgovorna; nasilneže so bili naročili s Tržaškega, dobro vedoč, da se nikomur ne bo nič zgodilo, saj o orožnikih in policiji res ni bilo ta dan nikjer ne duha ne sluha.

NASILJA V ČRNEM KALU

Še hujšim nasilstvom kot kandidat Frane Flego je bil izpostavljen naš zaupnik Josip Andrijašič iz Črnega kala. Njegova hiša je bila za časa volilnega boja kar štirikrat zaporedoma predmet fašistovskih napadov, in sicer sedmega, dvanaajstega, štirinajstega in petnajstega maja. Zastran zapovrstnih naskokov so bili člani Andrijašičeve družine v taki stalni nevarnosti, da se niso upali prebivati pod domačo streho, temveč živeli domala zmerom zdoma pri tujih ljudeh.

Da bodo bralci vedeli, kako so fašisti z Andrijašičevimi ravnali, naj navedem samo dogodke, ki so se primerili na dan pred volitvami 14. maja. Skozi vas se je predpoldne peljal avtomobil fašistov, med katerimi je sedel tudi volilni komisar za občino Klanec **profesor Rasem iz Kopra**. Ko je avtomobil s to uradno osebo prišel pred dom Josipa Andrijašiča, je na hišo bilo izstreljenih 6 strelav iz samokresa. To je bil pozdrav kulturne istrske gospode!

(Dalje)

74. Dr. E. BESEDNJAK

niki in uradnice vzamejo pasove z naslovom naročnikov z našega Pučkega prijatelja in jih preložijo na fašistovskega.

Kar so črnosrajčniki zahtevali, je bilo kaznivo dejanje, pravi zločin, zaradi katerega bi uradnice in uradniki morali zgubiti službo in priti v ječo. Toda kljub temu so naredili, kar so črnuhi želeli, in zavoljo tega zločina ni bil nihče klican na odgovornost. Nekateri poštariji so bili zaradi tega »rodoljubnega« dejanja pozneje prejkone celó povišani.

VOLITVE V BUZETU

Posebno žaljivo in izzivalno so ravnali z našimi ljudmi v Buzetu. Uradna volilna komisija se je kot skoro povsod tudi tu predvsem poslužila taktike zavlčevanja. Namesto ob 7. uri zjutraj se je glasovanje začelo ob pol uri popoldne. Hrvatske volivce je pa močno razkačilo, da je to veljalo **samo zanje** in ne za Italijane. Tem je bilo dovoljeno, da gredo že prej na volišče in tam oddajo svoj glas.

Ko so pa naši »manjvredni« volivci prišli končno popoldne na vrsto, se jim je primerilo še tole. Nekateri člani komisije so se drznili namesto njih voliti: v zavitek so stavi-

Izreden mojster v kraju krompirja in tihotapljenju lesa je bil moj sibirski prijatelj Sergej. Imel je organizirano celo tolpo rojakov, ki so ukradli vse, tudi tisto, kar je bilo pribito. Nekateri so delali v skladišču za les in koks na plantaži. Oboje so pridno nosili v taborišče in uganjali kupčijo na veliko, zlasti s koksom, stisnjenim v nekake opeke. Mi smo jim metali čez ograjo, ki je ločila Wildpark od lesnega skladišča, vreče ali vedra s krompirjem, oni pa so nas oskrbovali z lesom in koksom.

Kljub temu, da smo si s krajami nekoliko izboljšali prehrano, je bilo boleznih v taborišču vedno več, posebno ker mnogi in celo večina le ni imela priložnosti, da bi bila kaj užitnega ukradla. Tifus je kosil vsak dan bolj in vedno bolj so se kazale tudi posledice slabe hrane brez vitaminov. Te so si skušali nekateri previdnejši interniranci preskrbeti z razno zelenjavo iz plantaže ali z majhnimi gredicami radiča v taborišču samem, zlasti na dvorišču blokov, in so ga uživali seveda kar surovega, kakor hitro je pognal nekaj centimetrov visoko. Slovenci, ki so delali v Revierju kot bolničarji ali zdravniki, so nam zvečer prinašali na bloke zdravil, kolikor so jih mogli nakrasti, in tudi kakšen obrok kruha, a tudi to ni mnogo zaleglo. Reševalo je le posameznike. Vsi bolničarji so pokazali pri tem veliko tovariškega čuta in sočutja do svojih tovarišev in rojakov ter so uživali zato med nami velik ugled tudi tisti, o katerih smo pozneje brali v zvezi s senzacionalnim procesom v Ljubljani, da so se dali baje ponižati v voljno orodje SS-ovskih zločincev. Kdor je poznal tiste ljudi v Dachauu in bral pozneje naravnost fantastične obtožbe na njihov račun in celo njihova lastna priznanja, se je moral začuden vprašati, kako se je mogel tako varati v njih, ali bolje rečeno, kako more človek tako mojstrsko igrati dvojno vlogo, vlogo po-

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

118

štenjaka in zločinca. Gotovo pa je, da v tistem procesu še ni bila razkrita poslednja skrivnost.

Zaradi vedno novih transportov v Dachau je postajalo taborišče močno preobljudeno; bilo je namenjeno le za nekaj tisoč internirancev, zdaj pa nas je bilo že okrog 30.000. Zato so začeli pošiljati manjše transporte v tako imenovane Aussenkommande, to je v manjša taborišča raznih krajev, ki so bila samo nekake dachauske podružnice. To so bila delovna taborišča navadno v bližini kake velike tovarne. Skoro vsak dan so prihajali na bloke SS-ovci in izbirali ljudi za te transporte. Vedno več je bilo takih, ki so se tudi prostovoljno priglašali zanje. Upali so namreč, da bodo v manjšem taborišču manj izpostavljeni nevarnosti okuženja po tifusu; poleg tega je bilo verjetno, da si je bilo tam laže preskrbeti pod roko kakšno dodatno hrano, ker so interniranci v tovarnah laže prišli v stik s civilnimi delavci. Pač pa je bilo zunaj bolj nevarno zaradi bombardiranja. V Dachauu smo se namreč počutili zadnje mesece v tem pogledu še precej varne, ker je bilo taborišče svetovno znano in bi si gotovo nihče ne upal metati bomb na internirance. Tovarne pa so bile glavni cilj bombardiranja in v njih so preživljali interniranci tako rekoč ves dan ali tudi noč. Večkrat se je raznesla po taborišču vest, da je v tej ali oni Aussenkommandi izgubilo življenje pri bombardiranju večje ali manjše število internirancev, tudi po več desetih.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

1960 - OLIMPIJSKO LETO

Herkules in Olimpija

Ko je grški mitološki junak Herkules pred skoraj tri tisoč leti s svojimi koraki izmeril dolžino stadiona v Olimpiji, si gotovo ni mogel misliti, da je položil temelj tekmovalstvu, ki jih bodo posnemali še dolgo potem, ko bo stadion samo kup razvalin. Iz razmeroma skromne prireditve, ki se je razvila pravzaprav iz poganske počastitve boga Zeusa, je kmalu nastalo vsegrško tekmovalstvo. Olimpija je postala ne samo pojem za športnike, ampak tudi za politike, ker so se v času olimpijskih iger prenehale vse vojne. Voditelji grških držav so imeli potem v Olimpiji dovolj časa, da so se pogovorili o sporih in sklepali mir. Od tod tudi izraz »olimpijski mir«.

Postati olimpijski zmagovalci je bila za Grka največja čast, čeprav je prejel za nagrado samo lovorov venec. Toda ta simbolična nagrada je prinesla zmagovalcu tudi velike gnotne koristi. V zahvalo, da je proslavil svoje rodno mesto po vsem svetu (seve po takratnih pojmih sveta), so ga obdajali z darili.

V znamenju olimpijskih krogov

To je bila pač romantična doba olimpijskih iger, ki pa se je v poznejših stoletjih močno spremenila. Čast olimpijskega zmagovalca je sicer ostala še vedno važna, a glavna vaba za tekmovalce je bila v resnici le velika nagrada. Tako se je tudi spored tekmovalstva, ki je bil prvotno omejen na peterboj (tek na dolžino enega stadiona — približno 192 m, skok v daljino, met diska, met kopja in rokoborba), pozneje razširil ter so tekmovalci nastopali ločeno v vsaki od navedenih disciplin. Tekmovali so tudi v boksu in v tekih na dolge proge. Boks se je pozneje razvil v nečloveški pankracion, pri katerem so se tekmovalci bili z okovanimi pestmi. Ko so se pozneje pojavili na stadionu gladiatori, ki so se borili z orožjem na življenje in smrt, igre niso imele več svojega prvotnega pomena. Leta 393 po Kristusu jih je rimski cesar Teodozij prepovedal. Leta 522 in 555 po Kristusu so potresi zasuli Olimpijo. Po dolgih stoletjih so se po zaslugi starinoslovcov pojavili na površju zemlje ostanki nekoč najslavnejšega kraja na svetu, kar je vzbudilo v franco-

skem baronu Pierru de Coubertinu misel o obnovitvi iger, ki naj bi zajele športnike res vsega sveta. Čeprav težko, je Coubertin prodril in leta 1896 so bile v ogromnem marmornatem stadionu v Atenah prve moderne olimpijske igre.

Vedno večje navdušenje

Od leta 1896 dalje so bile olimpijske igre na sporedu v naslednjih mestih: 1900 v Parizu, 1904 v St. Louisu, 1908 v Londonu, 1912 v Stockholmu, 1920 v Antwerpnu, 1924 v Parizu, 1928 v Amsterdamu, 1932 v Los Angelesu, 1936 v Berlinu, 1948 v Londonu, 1952 v Helsinkih, 1956 v Melbournu in letos bodo igre v Rimu.

Po 17 dneh razburljivih borb je bila 8. decembra 1956 na stadionu v Melbournu zaključila svečanost olimpijskih iger. Na deski, kjer so se prej vrstila imena zmagovalcev, je blestel napis: »Na svidenje! Olimpijsko tekmovalstvo leta 1956 je končano. Naj se vsi, ki so bili tu, srečno vrnejo v svoje domove, olimpijski duh pa naj gre z njimi.« Z droga so sneli najprej grško zastavo in zaigrali grško himno v čast državi, od koder izvira ta velika športna prireditev; nato so spustili angleško državo, v čast prireditelja iger; in ko je bilo to opravljeno, so dvignili na drog italijansko zastavo. Tisoči športnikov so se pomešali med seboj ne glede na narodnost in barvo kože. Iger je bilo konec, olimpijska misel pa je ostala.

Slavnostna otvoritev iger, ki bo letos 25. avgusta pred nabitim olimpijskim stadionom, bo pravzaprav nadaljevanje tistega, kar se je v Avstraliji pred štirimi leti nehalo. Ponovno bodo vkorakali na stadion tisoči športnikov iz vsega sveta za svojimi zastavami. Na drogovih bodo tako zaplapolale mnoge nove zastave, med belopolte in rumenopolte športnike pa se bodo pomešali mnogi črnopolti. Olimpijske igre bodo slavje miru in mirnega sožitja med narodi. Misel njegovega ustanovitelja Coubertina pa bo dobila novo potrditev svojega poslanstva.

Sodobne olimpijske igre se v marsičem razlikujejo od klasičnih v Olimpiji. Udeležujejo se jih tudi ekipe (nogomet, košarka, vaterpolo in hokej na travi), nastopajo tekmovalci vseh držav, medtem ko so nekoč imeli pravico do nastopa samo svobodni Grki. Od leta 1928 nastopajo tudi ženske, ki niso smele biti v Olimpiji niti med gledalci.

Za bistro glave

VRINKI

STANICA	()
STRINA	()
KORALE	()
PREDNOST	()
SLANIK	()
TRDNOST	()
PODAJANJE	()
POLDE	()
STATISTKA	()
BATERIJA	()

Vsaki navedeni besedi vrini po eno črko, tako da dobiš nove besede znanega pomena. Vpiši vrinjene črke v oklepaje poleg besed. Če jih boš bral po vrsti, boš dobil ime in priimek slovenskega humorističnega pisatelja.

UGANKI

1. Katera mačka lovi miši z repom?
2. Ali se sme kdo poročiti s taščo bratove žene?

POSETNIČI

1. IVAN GRODNIK
2. JANEZ LESICA

Kaj sta moža po poklicu?

TEŽAK RAČUN

Ena mačka in pol sne eno miš in pol v eni minuti in pol. Koliko mačk je treba, da pojedjo v 30 minutah 60 miši?

Nekaj za smeh

POVSOD SMOLA

»Kaj pa si tako slabe volje, Jaka?«

»Kaj bi ne bil! Imam smolo, da izgubim tam, kjer ni treba, dobim pa tam, kjer tudi ni treba. Najprej sem pri kartah izgubil, ko pa sem se vmešal v pretep sem jih dobil!«

Naš goriški znanec s kratko sabljo ob boku dregne Karadžiča:

»Po smrti smo pa vsi enaki; se ti ne zdi tako, boter?«

Molče prikima srbski brat in se predaja svojim mislim.

Nenadoma se sprevod ustavi. Topovski podstavek s krsto je že dospel do vhoda v kapucinsko cerkev. Vsi se odkrijejo. Težko bronasto krsto položijo na tla pred zaprta vrata cerkve.

Iz skupine dvorjanov stopi nekdo z zlatim žezlom v rokah. Sam prekorači trg pred cerkvijo. Pogrebci stoje v širokem polkrogu. Veliki obredni mojster knez Montenuovo, to je tisti špansko oblečeni neznanec, udari trikrat z žezlom po vratih.

»Kdo je?« se zasliši glas iz notranjščine. »Franc Jožef Habsburški!« odgovarja počasi in z jasno donečim glasom knez Montenuovo.

»Kaj želi?«

»Po šestinosemdesetih letih popotovanja po zemlji prosi, da bi smel počivati v grobnici svojih dedov.«

»Naj pride!« se oglasi zamolkel glas iz grobnice.

Vrata se odpro in dolga vrsta menihov, pojoč Miserere, obstopi krsto. Dvignejo jo in odneso skozi vrata, ki se brž za njimi za-

117

RADO BEDNARIK

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

pro. Kot iz daljave še odmeva pogrebna molitev očetov kapucinov.

Tedaj zazvonijo vsi zvonovi mestnih cerkva. Vojaki izstrelijo salvo v zadnji pozdrav svojemu nekdanjemu najvišjemu zapovedniku.

Pogrebci se molče razhajajo. Težka slutnja lega nanje, kot da je s cesarjevim truplom vred legel v kapucinsko grobnico tudi dobršen del nekdanje Avstrije.

Pretežko breme

Težka vrata kapucinske grobnice so se zaprla za zadnjim mogočnim Habsburžanom. Ostala je pa še vedno nad njegovimi potomci strahofna kletev madžarske grofice Karolyi, katere sin je padel kot žrtev Franc Jožefove vladavine leta 1848.

»Njegov rod bo zginil s površja zemlje in on bo prizadet v osebah, ki jih najbolj ljubi. Njegovo življenje naj bo zapisano po-

ginu in njegovi otroci bodo žalostno končali!«

Od črke do črke se je strašna prerokba obupane matere, ki ni mogla za sina izprostiti pomiloščenja, izpolnjevala že v življenju cesarja.

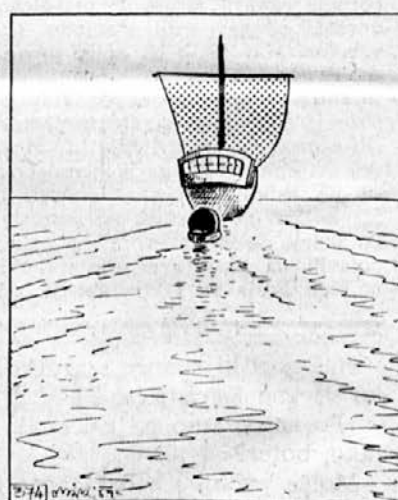
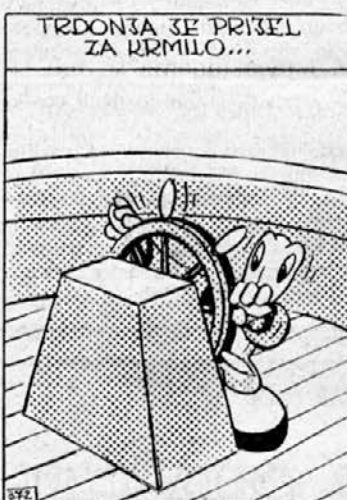
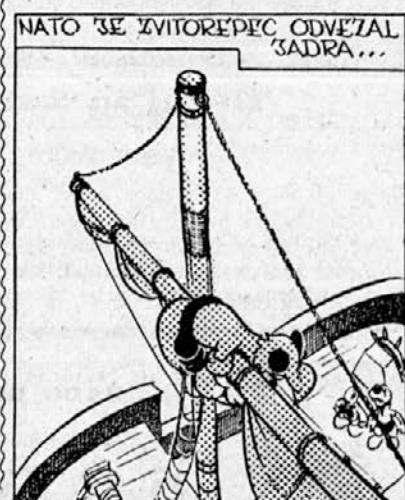
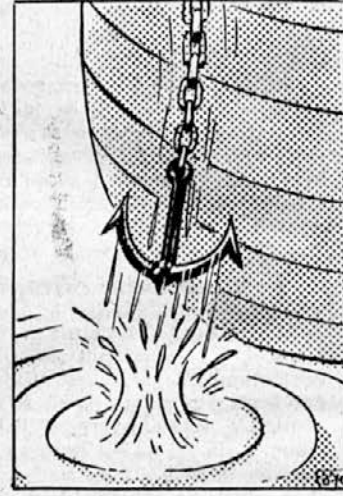
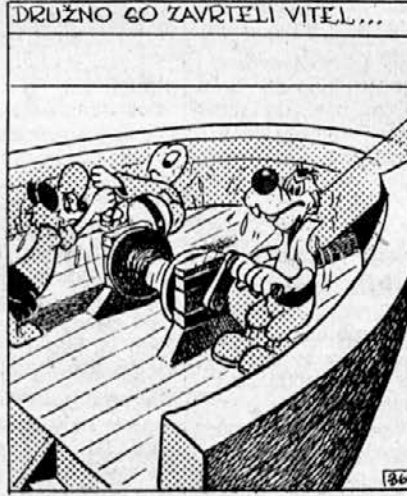
Zadnje dejanje neprestane tragedije se je pa odigralo na poslednjem potomcu na habsburškem prestolu — Karlu I.

Na njegova šibka ramena se je zvalila ogromna teža habsburške dediščine. Novi cesar še v miru ne bi mogel ustaviti propada cesarstva, ki je bilo zaradi absolutizma in nepravilnega ravnanja s podložnimi narodi razdvojeno samo v sebi.

Sredi najhujših napadov zavezniških sil je novi cesar Karl I. prevzel vlado, za katero ni bil niti dovolj pripravljen niti zadosti močan, čeprav je imel vso dobro voljo, rešiti Avstrijo pred pogubo.

(Dalje)

32

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eG
u
s
a
r
j
i

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V petek, 5. februarja, ob 20.30, v Borštu
VI. Levstik — H. Grün

KASTELKA

(GADJE GNEZDO)

Igra v dvanajstih slikah

Odmor po 6. sliki

V soboto, 6. februarja, ob 18. uri, v Prosvetnem domu
na Opčinah

Danilo Gorinšek

SILNI BIČ

Mladinska igra v treh dejanjih

V nedeljo, 7. februarja, ob 16. uri, na Kontovelu

SILNI BIČ

ČESTITAMO!

Soproga dr. Milana Starca, zdravnika na Opčinah, je pred dnevi povila krepkega sinčka, katerega so dali ime Ivo. K veselemu dogodku iskreno čestitamo.

Iz Gorice

Ravnateljstvo strokovne šole v Gorici javlja, da bo v nedeljo, 7. februarja, roditeljski sestanek, in sicer v šolskih prostorih v ul. Randaccio 10. Vabljeni so starši in vzgojitelji dijakov.

VESEL DOGODEK

Gospa Mari in g. Milju Doktoriču, profesorju na slovenski nižji gimnaziji, izrekamo najtoplejše čestitke k rojstvu krepkega fantka, ki je zagledal luč sveta v petek prejšnjega tedna.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 3. februarja si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	618—620 lir
avstrijski šiling	23,70—24,20 lir
100 dinarjev	73—83 lir
100 francoskih frankov	122—125 lir
funt šterling	1725—1750 lir
nemško marko	148—149 lir
švicarski frank	142,50—144 lir
pesos	7—8 lir
zlat	702—704 lir

KROZEK SLOVENSKIH IZOBRAZENECV

v Trstu vabi na sestanek, ki bo v petek, 5. februarja, ob 20.30 v društvenih prostorih v Trstu, ul. Commercial 5/1. Na sporedu je predavanje dr. Stojana Brajše o temi:

PРАВNA UREDITEV JUGOSLAVIJE

— 0 —

TEČAJ ZA STROKOVNE TOLMAČE

V kratkem se bo začel tečaj za strokovne prevajalce in tolmače. Razni strokovnjaki bodo predavali o primerjalnem slovensko-italijanskem izrazoslovju s pravnega, gospodarskega in tehničnega področja. Kdor se namerava udeležiti tečaja, naj se čimprej prijavl v Trstu, ul. Commercial 5/1., kjer bo vsak delavnik od 10. do 12. ure dobil vsa potrebna pojasnila.

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477